

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Назаренко Марина Павлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри вокально-хорових дисциплін і методики музичного виховання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутнього вчителя музики.

УДК 004.9:378

ОРГАНІЗАЦІЯ НЕПЕРЕРВНОГО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Світлана ПАХОМОВА

Процес євроінтеграції передбачає створення загальноєвропейського освітнього і наукового простору на основі розроблених єдиних критеріїв і стандартів у галузі освіти та науки з метою визнання періодів та термінів підготовки фахівців з вищою освітою, що сприятиме співробітництву між вищими навчальними закладами Європи, мобільності викладацького складу та студентів. Завдання підготовки технічних кадрів, що володіють необхідним рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності, стоїть на всіх рівнях системи технічної освіти (шкільна підготовка, підготовка у вищому навчальному закладі, післядипломна підготовка).

Масове підвищення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності суспільства можливе при організації спеціального навчання на всіх ступенях освіти. Система освіти України, включаючи вищу професійну освіту, орієнтована на інтеграцію в європейський освітній простір, що вимагає впровадження нових технологій професійної підготовки кадрів. За таких умов, як зазначає Н.Г.Ничкало, потрібен новий підхід, згідно з яким освіта у ХХІ столітті спрямовується на забезпечення неперервності в усіх ланках навчання, створення необхідних умов для доступу кожної людини до оволодіння новими знаннями, цінностями, відносинами, компетенціями і вміннями [5, с. 42].

Досвід європейських країн засвідчує, що сучасна вища професійна освіта молоді не лише сприяє, а й є передумовою регіонального розвитку економіки. Кваліфікована та мобільна робоча сила є основою конкурентної економіки, оскільки дає змогу промисловим підприємствам швидко пристосуватись до вимог нових технологій та ринкових тенденцій, і таким чином ставати або залишатись конкурентною [4,

с.195]. Важливо забезпечити соціальний контекст вищої освіти, що дасть можливість випускникам ВНЗ формувати успішну професійну кар'єру на принципах соціальної справедливості.

Організація інформаційно-комунікаційної освіти буде ефективною за дотримання таких педагогічних умов: неперервності, системності, модульності, диференціації, індивідуалізації, наявністю модульних варіантів навчальних програм, організацією неперервної підготовки студентів з використання інформаційно-комунікаційних технологій, диференціацією та індивідуалізацією навчання і контролю. Педагогічні умови дозволяють ефективно здійснювати виховну або навчальну роботу. Отже, педагогічні умови повинні віддзеркалювати структуру моделі неперервного формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів технічного коледжу і містити передбачені моделлю компоненти, критерії і показники.

Мета статті - обґрунтування моделі неперервного формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів технічного коледжу.

Поняття компетентності не зводиться тільки до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості. Компетентісний підхід до освіти передбачає вміння вирішувати проблеми, які виникають у різних життєвих ситуаціях, на основі знань.

Міжнародна спільнота компетентісний підхід вважає дієвим інструментом поліпшення якості освіти. Так, у доповіді Міжнародної комісії ЮНЕСКО з освіти для XXI століття (1996 р.) було сформульовано чотири принципи, на яких має базуватись освіта: навчитися жити разом, навчитися набувати знання, навчитися працювати, навчитися жити. Ці принципи, по суті, є глобальними компетентностями. Рада Європи, проводячи міжнародні дослідження, поглиблюючи та розвиваючи поняття компетентностей, пропонує власний перелік ключових компетентностей, якими мають володіти молоді європейці: політичні та соціальні компетентності; компетентності, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві; компетентності, що стосуються володіння усним та письмовим спілкуванням, компетентності, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства; здатність вчитися протягом життя.

Найбільш універсальними, ключовими є компетентності, яких потребує сучасне життя. Вони конкретизуються на рівні освітніх галузей і навчальних предметів для кожного рівня навчання. Перелік ключових компетентностей визначається на основі цілей загальної середньої освіти та основних видів діяльності учнів, які сприяють оволодінню соціальним досвідом, навичками життя й практичної діяльності у суспільстві. Їх формування здійснюється в рамках кожного навчального предмета [3].

Компетентність це інтегрований результат навчальної діяльності, що формується на основі опанування змісту освіти. Інформаційно-комунікаційна компетентність, яка виявляється у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, передбачає передусім оволодіння новими інформаційно-комунікаційними технологіями, здатність відбирати, аналізувати, оцінювати інформацію, систематизувати її за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та вміння використовувати джерела інформації для власного розвитку [3].

Аналіз робіт (Босова Л.Л., Добудько Т.В., Кузнецов А.А., Ракитіна Е.А, Роберт І.В., Хуторський А.А. і ін.) дозволяє інформаційно-комунікаційну компетентність визначити як комплекс якостей особистості, які забезпечують гнучкість і готовність особи швидко пристосовуватися до будь-яких змін у професійній діяльності в умовах інформатизації суспільства, переміщати ідеї з однієї області в іншу, прагнення до творчого самовираження.

В основу запропонованої нами моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів технічного коледжу покладено наступні педагогічні умови:

1. Організація неперервного формування основ інформаційно-комунікаційної компетентності, що реалізує здатність та бажання вчитися протягом усього життя.

2. Наявність модульних варіантів навчальних програм.

3. Відбір навчального матеріалу здійснюється з метою забезпечення індивідуалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

4. Зміст навчального матеріалу адаптовано до конкретних цілей навчального процесу й індивідуальних особливостей студентів, при цьому передбачено диференційований підхід до навчання за різними освітньо-кваліфікаційними рівнями.

Особливістю запропонованої моделі є її універсальність, що дозволяє використовувати її в системі роботи технічного коледжу.

Поняття "безперервна освіта" вперше було запропоноване в 1972 р., це було наслідком зародження ринкової економіки, щонайгострішої конкуренції. Аналіз розвитку теорії і практики безперервної освіти, який вивчали С.Ю. Алферов, А.П. Беляєва, А.А. Вербицький, Л.А. Воловіч, В.А. Ермоленко, Г.Л. Ільїн, М.В. Кларін, А.М. Новіков, П.Н. Новіков, В.Г. Онушкін, І.Н. Семенов., Г.Д. Сорокоумова, Н.М. Таланчук та ін., показав, що при вирішенні проблеми організації безперервної професійної освіти людини одночасно вирішуються завдання гуманізації і демократизації професійної освіти, забезпечення її випереджаючого характеру.

Аналогами терміну "безперервна освіта" в світовій практиці є такі поняття: освіта, що продовжується, (continuing education), довічна освіта

(lifelong education), перманентна освіта (permanent education), освіта, що поновлюється, (recurrent education), подальша освіта (further education), тощо. У різних країнах вважають за краще користуватися різними термінами: у США використовують, в основному, термін "довічна освіта", в Англії – "освіта, що продовжується", в Швеції - "освіта, що поновлюється" [6, с. 146-147]. Відзначимо, що безперервна система освіти – це система освіти людини протягом усього її життя, в рамках якої людина може здійснювати вибір освітніх траєкторій відповідно до її індивідуальних потреб і особливостей, а також потребами ринку праці і перспективами розвитку виробництва і суспільства. Не дивлячись на те, що ідея безперервної освіти розробляється вже декілька десятиліть і для її реалізації зроблені істотні кроки, як в теоретичному, так і в практичному плані, залишається не вирішеною проблема безперервного формування інформаційно-комунікаційної компетентності технічних кадрів.

Діючий Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. N 24 зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України N 776 від 27.08.2010, взагалі не містить жодних вимог щодо формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів [1].

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392, який вступає в силу в частині базової загальної середньої освіти з 1 вересня 2013 р., а в частині повної загальної середньої освіти - з 1 вересня 2018 року вивчення інформатики і інформаційних технологій в основній школі забезпечить сформованість базової інформаційно-комунікаційної компетентності у кожного випускника школи [2].

Інформаційно-комунікаційну компетентність віднесено як до ключових, разом з такими компетентностями, як уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки, соціальна, громадянська, загальнокультурна, підприємницька і здоров'язбережувальна компетентності, так і до предметних (галузових) компетентностей поряд з комунікативною, літературною, мистецькою, міжпредметною естетичною, природничо-науковою і математичною, проектно-технологічною, суспільствознавчою, історичною і здоров'язбережувальною компетентностями. Інформаційно-комунікаційна компетентність у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти розглядається як здатність учня використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні

засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань. Зазначено, що формування інформаційно-комунікаційної компетентності, зміст якої є інтегративним, відбувається в результаті застосування діяльнісного підходу під час вивчення усіх предметів навчального плану. Навчальними програмами передбачається внесок кожного навчального предмета у формування зазначеної компетентності.

Особливу значущість формування базової інформаційно-комунікаційної компетентності на рівні загальноосвітньої школи відзначають Жданов С.А. і Каракозов С.Д. [7, с.81]. Непідготовлені школярі отримують навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями лише у вищих навчальних закладах, а в подальшому вони не готові користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями в професійній діяльності. Якщо ж ще в школі майбутнього студента буде залучено до комп'ютерного інформаційного середовища на рівень, при якому процес стає необоротним, то, незалежно від мотивації з боку викладачів, він використовуватиме комп'ютерні технології в учбовому процесі [7, с.81].

На сучасному рівні розвитку суспільства інформаційно-комунікаційна компетентність є системоутворюючою, яка сприяє формуванню будь-якої іншої компетентності і неперервною, що ґрунтується на принципах, міждисциплінарності, міжпредметності і наступності. Особливе значення у формуванні будь-якої компетентності і, зокрема, інформаційно-комунікаційної, мають неперервність і наступність з метою формування у студентів єдиної цілісної картини світу, що означає єдину дидактичну організацію наступності навчального матеріалу.

Неперервний характер формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів технічного коледжу сприяє постійному поєднанню теоретичних знань із практичними навичками, оволодінню передовими методами та засобами. Специфіка неперервного формування інформаційно-комунікаційної компетенції молодших спеціалістів та бакалаврів комп'ютерних наук в технічному коледжі полягає в тому, що проходить з урахуванням сучасного процесу стандартизації освіти, тобто базується на основі інваріантної та варіативної частин змісту освіти. Цей фактор відображається в моделі неперервного формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів технічного коледжу.

Для побудови моделі неперервного формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів технічного коледжу синтезовано особистісний, професіографічний та системно-структурний підходи, що ґрунтуються на принципах оптимальності навчання, системності, опори на досвід студента, індивідуалізації, усвідомлення необхідності

формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів технічного коледжу.

Це дало можливість закласти в основу конструювання моделі формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів технічного коледжу такі базові положення:

- модель містить мотиваційно-цільовий, операційний, вольовий та результативний компоненти;
- усі складові моделі здійснюють вплив на формування інформаційно-комунікаційної компетенції, *інтеграція складових моделі* визначає спроможність випускника коледжу виконувати ту чи іншу виробничу функцію на певному рівні;
- *прогностичність* моделі, коли враховуються не тільки сучасні, але й майбутні потреби суспільства;
- структура моделі містить варіативні відкриті елементи, тобто має *динамічну структуру*;
- модель є *діагностичною*, тобто дає змогу оцінити ступінь досягнення мети.

На основі запропонованої структури інформаційно-комунікаційної компетенції студентів технічного коледжу визначено *критерії діагностування рівня її сформованості*:

- мотиваційний фактор як особливість комунікативно-професійного самовизначення фахівців;
- вміння використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для розв'язання професійних завдань;
- знання основних особливостей об'єктів та процесів комп'ютеризації (зокрема, виробництво, торгівля, посередництво, фінансова інфраструктура тощо), що впливають на вибір архітектури комп'ютерних інформаційних технологій;
- уміння вибирати та обґрунтовувати вибрану інформаційну технологію в цілому та окремі її компоненти;
- рівень навички створення та відлагодження великих прикладних програмних систем із застосуванням сучасних індустріальних технологій програмування для потреб різних видів діяльності.

Модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності має теоретичне і практичне значення. Перше полягає в тому, що модель є підґрунтям підготовки конкретного фахівця; друге – що модель є основою для створення нормативного навчально-методичного забезпечення.

Здійснення інформаційно-комунікаційної підготовки студентів технічного коледжу в умовах неперервного формування інформаційно-комунікаційної компетентності відбувається на основі принципів: модульності, неперервності, індивідуалізації та диференціації.

Інформаційно-комунікаційна компетентність студентів технічного коледжу має складатися з таких компонентів підготовки: мотиваційно-цільовий; когнітивний; операційний; результативний.

Мотиваційно-цільовий – виявляється в позитивному ставленні і прагненні особистості до підвищення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності. Мотиваційно-цільовий компонент також включає в себе мотиви, які спонукають до успішного виконання завдань, бажання стати фахівцем. Мотиваційно-цільовий компонент пов'язаний із створенням умов, які сприяють подоланню внутрішніх бар'єрів, перебудові свідомості студента, його психологічній готовності працювати в комп'ютеризованому середовищі, підвищенню кваліфікації студента в області використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Це досягається за рахунок формування установки, інтересу, сильної мотивації, підвищеній активності студентів у використанні інформаційно-комунікаційних технологій в своїй діяльності.

Когнітивний компонент полягає в знанні сутності інформації, видів та джерел інформації, знанні методів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують продуктивність інформаційно-комунікаційної діяльності.

Операційний – забезпечує підготовку студентів до занять з професійних дисциплін, до використання інформаційно-комунікаційних технологій. Операційний компонент передбачає володіння способами і прийомами опрацювання інформації, налаштованість на застосування інформаційно-комунікаційних технологій, уміння долати труднощі в процесі інформаційної діяльності.

Результативний компонент є логічним продовженням трьох попередніх – рівень теоретичних знань, практичних навичок і умінь прогнозувати наслідки прийнятих рішень, сформованість вмінь, навичок застосування інформаційно-комунікаційних технологій та готовність застосовувати їх на практиці у майбутній професійній діяльності.

За результатами контролю сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів технічного коледжу виділяємо наступні рівні:

- ознайомлювальний, коли студент лише розрізняє певний об'єкт, адже відбувається формальне ознайомлення з об'єктом чи процесом, лише з їх зовнішніми характеристиками;
- базовий, на якому відбувається відтворення студентом знань і умінь у стандартних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;
- репродуктивно-пошуковий рівень, коли відбувається застосування набутих знань і умінь у нових умовах;

- продуктивний – студент володіє не лише системою традиційних форм і методів, але й вміє самостійно формувати нові уміння у професійній діяльності.

Обґрунтовуючи структуру моделі, ми виходили з доцільності орієнтування фахівця в системі освітнього простору, де увага зосереджена на освітньому просторі *бакалаврів комп'ютерних наук*. Модель дає уявлення про складові системи, взаємодія яких і зумовлює неперервний розвиток досліджуваної нами інформаційно-комунікаційної компетентності.

Удосконалення інформаційно-комунікаційної компетентності фахівців є нині невід'ємною складовою модернізації освіти в Україні. Сучасна парадигма професійної освіти у нашій країні потребує корекції, перш за все, з урахуванням науково обґрунтованих засад професійно орієнтованої освіти, запровадження інноваційних прогресивних підходів до організації вищої освіти, підвищення якості молодих фахівців. Разом з тим, важливо зберегти національну палітру, самобутність у поєднанні з модернізацією професійної освіти відповідно до викликів сучасного світу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. N 24 зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010р. № 776 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011р. № 1392 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
3. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. Затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 20.08.2008р. № 755 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
4. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис // Пер. з англійської. – К.: «К.І.С.», 2005. – 466с.
5. Ничкало Н.Г. Сучасні світові тенденції, українські реалії та перспективи наукового забезпечення якісної освіти / Н.Г. Ничкало // Якісна освіта в багатоетичному суспільстві: Матеріали регіонального семінару. К.: Сфера, 2004. – С. 35-45.
6. Сорокоумова Г.Д. Развитие теории непрерывного образования в США / Г.Д. Сорокоумова // Гуманистические тенденции в развитии непрерывного образования взрослых в России и США. — М.: Ин-т теор.педаг. и междуна. исслед. в образовании Рос.Акад.образования, 1994. - С. 145-162.
7. С.А. Жданов, С.Д. Каракозов Подготовка и повышение квалификации работников образования в области информатизации / Жданов С.А., Каракозов С.Д. // Состояние информатизации общего образования / Аналитический обзор – М.: ООО «Аллана», 2003 – 317 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Пахомова Світлана Вікторівна – аспірант Інституту вищої освіти НАПН України, директор комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання ліцей-школа-дошкільний навчальний заклад «Вікторія-П» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області»

Коло наукових інтересів: формування інформаційно-комунікаційної компетентності учасників навчального процесу.

УДК 75:7.013

ЗАДАЧІ ВІДТВОРЕННЯ ПРОСТОРУ В АКАДЕМІЧНОМУ МАЛЮНКУ ТА ЖИВОПИСІ

Олена ПОДВОЛОЦЬКА (Кіровоград)

При оцінюванні студентських робіт з малюнку та живопису основними критеріями є: ступінь визначення пропорційних відношень та перспективних скорочень, реалістична об'ємно-конструктивна побудова, відтворення матеріальності та вирішення простору. Між тим, поняття простору та його завдань в реалістичному зображенні залишаються не чіткими, що ускладнює оцінювання студентських робіт.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок в розвиток просторових уявлень в восьмидесяті роки внесли дослідження В.К. Лебедко, Л.Г. Медведєва. Особливе місце займають дослідження Н.Н. Волкова в області специфіки сприйняття предмета та його зображення. В ході аналізу проблеми ми виявили, що за останній час значно скоротилась кількість досліджень, спрямованих на вивчення простору та просторових уявлень в образотворчому мистецтві в зв'язку з чим тема залишається не розкритою.

Мета статті – виявити основні задачі відтворення простору в академічному малюнку та живописі у порівнянні з просторовими задачами іконного живопису.

Результати дослідження. Задача академічного малюнку, як учбової дисципліни – розкриття принципів реалістичного зображення на площині через пізнання реальної дійсності. Але зображення реального простору повною мірою не відповідають зоровому сприйняттю предметів в натурній постановці.

Сприйняття оточуючого світу людиною відбувається двома очима, тобто бінокулярним зоровим апаратом, хоча отримується один зоровий образ. Саме відстань між зіницями очей, що складає приблизно 62 мм. унеможливує повний збіг зображення з реальною дійсністю. Вісі очей,